

korte mededelingen

Genetisch onderzoek bewijst dat zeldzame papegaaien toch uit de natuur geroofd zijn

Voor de tweede maal in de Nederlandse rechtspraak heeft het erfelijke materiaal DNA een doorslaggevende rol gespeeld bij de bewijsvoering in een rechtszaak.

Dit maal betrof het een zaak op vrijdag 30 september 1988. De geclaimde 'nakweek' van de firma 'Interbird' van de zeldzame, zeer waardevolle *Hyacintara's* werd ernstig in twijfel getrokken door de directie Natuur-, Milieu- en Faunabeheer van het ministerie van Landbouw en Visserij.

Een Engels bedrijf, gespecialiseerd in DNA-onderzoek, heeft op verzoek van de Algemene Inspectie Dienst het erfelijke materiaal onderzocht dat uit het bloed van de jonge ara's en de vermeende ouders is geïsoleerd. Door dit onderzoek is vast komen te staan dat de jonge dieren erfelijk materiaal bezitten dat noch van de vermeende moeder noch van de vader afkomstig is. 'De jongen kunnen dus geen nakomelingen zijn van de onderzochte volwassen *Hyacintara's*', verklaarde de heer Bakker, medewerker van het DNA-onderzoekteam van de Universiteit van Leiden. Het is waarschijnlijk dat de eieren die bij de vogelhandel 'Interbird' in een broedmachine zijn uitgebroed, vanuit Zuid-Amerika Nederland zijn binnengesmokkeld. Tijdens het gerechtelijk vooronderzoek is tevens gebleken dat de firma in het bezit was van een tweetal volwassen *Hyacintara's* met een registratietatoeage waarvan op miraculeuze wijze de lettercode was veranderd sinds de registratie.

De Officier van Justitie vroeg om zeer hoge straffen en eiste dat de in beslaggenomen vogels werden onttrokken aan het beheer van de firma 'Interbird' en, op grond van de grote geldwaarde die de illegaal gehouden vogels vertegenwoordigen, een geldboete van f 100.000,-. Van de beide verdachten eiste zij een geldboete van f 25.000,- en een voorwaardelijke hechtenis van drie maanden. De uitspraak is omstreeks midden oktober.

Zowel de jonge dieren als de vogels met de onjuiste tatoeage zijn in beslag genomen en genieten een goede verzorging in Diergaarde Blijdorp in Rotterdam.

De *Hyacintara* is een bedreigde vogelsoort waarvan er in de natuur nog 2.000 tot 5.000 stuks voorkomen. In Nederland wordt de *Hyacintara* sinds de invoering van de Wet Bedreigde Uitheemse Diersoorten in 1977 beschermd. Naar aanleiding van recent onderzoek is ook in internationaal verband erkend dat de handel in deze vogel, die een waarde van f 15.000,- tot f 20.000,- heeft, een ernstige bedreiging vormt voor de overleving van de soort. Sinds oktober 1987 is deze soort dan ook opgenomen op de lijst van diersoorten waarop de strengst beschermde regels van de Convention on International Trade in Endangered Species (CITES) van toepassing zijn.

TRAFFIC (Nederland) is zeer verheugd dat de bewijslast in deze zaak zeer ernstig is opgenomen door de Nederlandse overheid. De zeer hoge straffen van de Officier van Justitie weerspiegelt duidelijk het grote belang dat wordt gehecht aan de bestrijding van illegale praktijken waarin bedreigde soorten een rol spelen. TRAFFIC hoopt dat de toepassing van genetisch onderzoek ook in de toekomst zal leiden tot opsporing en bestraffing van de lucratieve illegale handel in zeldzame soorten.

5 oktober 1988

■ TRAFFIC-Nederland, postbus 7, 3700 AA Zeist 03404-19 438.

Eierzoeken en nazorg, persbericht met argusogen bekeken

In 'Het Vogeljaar' 2/1988 stond een persbericht van de Stichting Kritisch Faunabeheer over eierzoeken en de daaraan gekoppelde nazorg (weidevogelbescherming) in Friesland. De daarin vervatte gegevens zijn dermate onjuist en uit de lucht gegrepen, dat een reactie moeijlijk kan uitblijven. Ik wil reageren, omdat ik juist in Friesland met nazorgmethoden en het succes daarvan vertrouwd ben geraakt, deze nazorg al vier jaar in Waterland samen met andere vrijwilligers toepas, zodat ik mij persoonlijk door het persbericht voel aangesproken. Er zouden méér argumenten zijn aan te voeren, maar ik beperk mij tot enkele kanttekeningen over de hoofdzaken. Nu volgen wat cijfers en schattingen, die de samenhang tussen eierzoeken en nazorg beter illustreren:

'Tienduizenden eierrapers gaan in Friesland op pad.'

In maart 1988 gaf de Bond van Friese Vogelbeschermingswachten (BFVW) een opgave aan de minister. In 1987 werden eierzoekvergunningen uitgereikt aan 2850 zoekers, bovendien kregen 3200 nazorgers (beschermers) een nazorgpas. Deze nazorgers hebben geen eierzoekvergunning nodig. Ten slotte stelt de BFVW het aantal niet-geregistreerde liefhebbers op circa duizend, zodat de totale groep eierzoekers in Friesland op rond zeventuizend kan worden geschat.

'Aanmerkelijk minder dan 10% van de rapers doet aan nazorg'

Indien Friesland 10.000 eierzoekers zou tellen, dan zijn er volgens de SKF dus maximaal duizend beschermers. Nemen wij de 20.700 leden van de BFVW als basis, dan komt de SKF dus op 2000 beschermers, maar in werkelijkheid telde Friesland in 1987 maar liefst 3200 nazorgers. Dus 45% van het geschatte aantal eierzoekers. Stellen wij het aantal eierzoekers veiligheidshalve op 8000 man, dan blijft het percentage weidevogelbeschermers nog een veelvoud van 10%. In 1988 waren er 3500 nazorgers of 44% van de veronderstelde 8000 eierzoekers.

'In minder dan 20% van de provincie wordt slechts aan nazorg gedaan'

Welk percentage potentiële weidevogel terreinen

wordt door de 118 Friese vogelwachten bestreken en beheerd? De Friese Mij. van Landbouw geeft een totaaloppervlak aan cultuurgrond voor 1987 van 229.000 ha, waarvan 201.000 ha grasland en 26.000 ha bouwland, verdeeld over 7500 boerenbedrijven. Hiervan moeten natuurlijk voor weidevogels ongeschikte biotopen worden afgetrokken: alle huiskavels rondom de boerderijen, ongeschikte tuinbouw- en akkerland- en talloze kleine percelen in de Friesche Wouden, omzoomd door houtwallen of boomsingels en dergelijke. Verder zijn er nog reservaten met een aangepast beheer of beheerd door andere instanties, die geen extra bescherming vragen. Wanneer deze hectares worden afgetrokken komen wij op circa 175.000 ha, waar broedende weidevogels beschermd zouden kunnen worden. In Friesland werd in 1987 op 62.000 ha aan nazorg gedaan. Dus op 35% van het weidevogelareaal, waarbij ongetwijfeld de meest vogelrijke gebieden zijn inbegrepen. Wij kunnen dit gegeven ook vrij redelijk benaderen op basis van totaalcijfers aan broedparen volgens schattingen van G. van Dijk (Staatsbosbeheer) in 'Het Vogeljaar' nummer 3/1983. De auteur geeft voor ons land totaal 160.000-175.000 broedparen van de Kievit, waarvan 45.000 broedparen in Friesland. In 1987 inventariseerde de BFVW op 62.000 ha maar liefst 20.227 broedparen van de Kievit of wel circa 45% van de totale populatie. Toegegeven, dit cijfer is niet 'wetenschappelijk nagemeten', maar het geeft wel een indicatie over de omvang van het Friese nazorgsysteem.

'Zelfs in Friesland echter kan nauwelijks van een positief effect van deze nazorg gesproken worden'

De gemiddelde nazorger(beschermer) in of buiten Friesland is zeker 75 uren per broedseizoen actief, zodat in Friesland dit jaar rond 3500 x 75 of circa 250.000 manuren aan weidevogels werden besteed. Vergeefse inspanningen, verspilde moeite, zonder positief effect?

Waarom propageren Vogelbescherming en andere organisaties dan al jaren het gebruik van nestbeschermers? Waarom houden volgens Sovongegevens circa vijftig van de tweehonderd vogelwerkgroepen zich dan met nazorg bezig? Waarom werden dan in minstens vier provincies beschermingsinstructies verspreid op basis van langjarige Friese ervaringen? Waarom werden in het Weidevogeljaar 1984 door Vogelbescherming en BFVW gezamenlijk de nazorgmethoden landelijk gepropageerd? Ik laat de conclusie aan de lezer over, maar kan uit eigen vierjarige ervaring in Waterland met deze tak van vogelbescherming ten minste bevestigen, dat onze groep vrijwilligers op intensief geëxploiteerde graslanden wekelijks zéér positieve resultaten ziet. Waarom zouden wij er anders mee doorgaan en is menige boer enthousiast geworden? Tot zover mijn kritiek. Ik ben géén eierzoeker, maar wél nazorger. Met name het kleineren en ontkennen van de positieve effecten van deze nazorg werkt frustrerend en ontmoedigend bij honderden vrijwilligers, die zich buiten Friesland met weidevogelbescherming bezighouden. En daarom is zo'n tendentiekus persbericht beslist

niet in het belang van onze nationale weidevogelstand.

■ H. Kamp, Burgemeester Hogguestraat 271, 1064 CP Amsterdam.

Europees Parlement en de EG-Vogelrichtlijn

In 1986 is door het Europees Parlement een 'hearing' gehouden over het functioneren van de sinds 1981 in werking zijnde Vogelrichtlijn. Aan die 'hearing' is door een aantal organisaties deelgenomen. Onlangs is het rapport van de rapporteur, de Europarlementariër Hemmo Muntingh, gepubliceerd. Dit eerste werkdocument bevat heel wat informatie over de vele misstanden met betrekking tot de vogels en hun biotopen binnen de Europese Gemeenschap. De hoofdteener in het rapport is de nalatigheid van de lidstaatoverheden. In dat licht bezien lijkt een enigzins bevestigende formele uitvoering van de regels kennelijk niet realiseerbaar in deze eeuw, laat staan van een praktische uitvoering. Immers, twee jaar van voorbereiding en zeven jaar van effectuering van deze vogelrichtlijn hebben niet eens geleid tot globale harmonisatie laat staan tot enige gedetailleerde uitwerking. Een minimaal aantal van duizend gebieden verdienen volgens de EG in 1986 de status van 'speciale beschermingszone'. Er bleken in dat jaar door de lidstaten slechts 48 aan de Europese commissie te zijn aangemeld! Het verslag van Muntingh staat bol van de nalatigheden van overheidswege. Zo wordt in de Spaanse provincie Jaen jaarlijks zo'n dertien miljoen lijsterachtigen en andere vogels gevangen, in Schotland wilde men de belangrijkste overwinteringsplaats van de Groenlandse Kolgans (*Anser albifrons flavirostris*); ten behoeve van een whiskystokerij afgraven, ten behoeve van de productie van lijsterpate' worden in Frankrijk en Spanje tientallen miljoenen lijsters gevangen, enzovoort. Ook de noordelijk gelegen landen gaan niet vrijuit. In Ierland, Groot-Brittannië, Bondsrepubliek Duitsland en Frankrijk mag nog steeds 's nachts worden gejaagd en in Denemarken in de schemering.

Nederland rapporteert sinds 1983 niet meer optimaal aan de Europese Commissie en de Belgische wetgeving is dikwijls in flagrante tegenspraak met de genoemde richtlijn. Volgens de rapporteur zou de bescherming van leefgebieden van een aantal stootvogelsoorten een moeilijke aangelegenheid zijn (Wespandief, Aasgier, Rode Wouw, Visarend enz.). Kennelijk wordt er vergeten dat er ontwikkelingen gaande zijn die kunnen resulteren in toegepaste natuurtechniek. De kansen moeten daarvoor dan wel worden geboden en daar ontbreekt het kennelijk op hoog politiek niveau aan! Wat ook frappeert is het voorstel tot uitwisseling van Huisemus, Spreeuw, Ekster, Kauw en Zwarte Kraai met een aantal bejaagbare soorten. Soorten zoals Zomertaling, Houtsnip, Bokje, Auerhoen, Korhoen, Kwartel en Waterral. Van de Huisemus is inmiddels bekend dat de populaties om onbekende redenen dalen, merkwaardige dalingen zijn hier

en daar ook bekend van de Spreeuw en van de Kauw. Regionaal is de Ekster in het verleden bijna uitgeroeid geweest en de jachtdruk op de Zwarte Kraai was er voor de Tweede Wereldoorlog oorzaak van dat Roeken bijvoorbeeld in Nederland talrijker waren dan de Zwarte Kraai. Normatief gezien zullen er 'natuurbeschermers' zijn die ondanks dat met de voorstellen in kunnen stemmen. Maar objectief gezien zijn 'appels met peren' niet te vergelijken en het voorstel is dus een impliciete ontkenning van de verschillende functies van de vogelverscheidenheid in de ons omringende natuur.

In de Vogelrichtlijn staat een artikel waarin wordt gezegd dat deze van tijd tot tijd aan wetenschappelijke inzichten wordt bijgesteld. Nu valt over de interpretatie hiervan te discussiëren, want de eerste versie van Bijlage 1 was al het resultaat van de lobby van een bepaald soort wetenschappenschappers en politici. Hoe dan ook zelfs de schijn van enig wetenschappelijke achtergrond wordt teniet gedaan door de merkwaardig slappe houding van 'Brussel' en het voortdurende gemarchandeer van Europolitici en van de overheden van lidstaten. Op het eerste gezicht mag het voorstel van Muntingh om van tijd tot tijd een 'Hearing' onder particuliere organisaties te houden over de vorderingen een goed idee lijken. Het zijn echter weer vrijwilligers of mensen die wel wat anderste doen hebben, die op kunnen draven voor het traineren van overheden van laag tot hoog. Wanneer de politici willen dat er een Verenigd Europa komt dan zal men de zelf aangegane verplichtingen eerst eens naar behoren na moeten komen.

Pierre Maréchal.

Ongewoon gedrag van Wilde Eend

Hierbij breng ik u een foto onder uw aandacht, welke ik in maart 1985 nam van een aantal Wilde

Eenden (*Anas platyrhynchos*) bij Voorschoten, omdat deze een nogal ongebruikelijke vorm van gedrag in beeld brengt. Toen ik de vogels voor het eerst opmerkte was er alleen een paartje aanwezig. Het vrouwtje was kennelijk zojuist het slachtoffer geworden van een ongeval, ofwel door onzachte aanraking met een passerende auto, dan wel door een botsing met de betonnen paal rechts op de foto. Het mannetje wist niet goed hoe te reageren op het dode lichaam. Verschillende keren tilde hij haar kop op met zijn snavel en liet deze vervolgens weer neervallen. Daarna liep hij een meter weg, draaide zich om en probeerde op verschillende manieren het lichaam te verplaatsen alvorens de wacht erbij te betrekken. Op dit moment streek een tweede woerd neer, die onmiddellijk een poging deed tot paring met het dode vrouwtje. Het eerste mannetje probeerde hetzelfde, waarna het al snel onmogelijk bleek onderscheid te maken tussen vechten en paren. Uiteindelijk vloog de indringer weg, terwijl de oorspronkelijke partner pogingen bleef doen het dode vrouwtje te stimuleren, totdat hij het opgaf en zijn veren ging verzorgen. Ik heb vaak bij Wilde Eenden aggressief seksueel gedrag waargenomen, maar dit was de eerste keer dat ik iets dergelijks tegenkwam.

■ Mike Weston, Johan van Oldenbarneveltlaan 16 b, 2582 NP 's-Gravenhage.

Vroeg broedsel van Bosuil

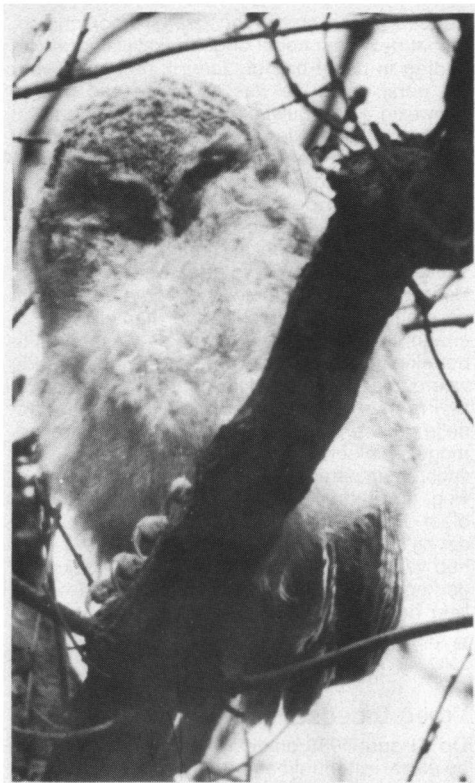
Op 13 april 1986 ontdekte ik drie tamelijk dicht op elkaar zittende jonge Bosuilen (*Strix aluco*) in een boom in het park Zorghvliet te Den Haag. Zoals zoveel jonge vogels waren zij erg tam en besteedden zij geen aandacht aan de vele wandelaars die – genietend van een zondagse wandeling – passeerden op slechts een twintig tot dertig meter.

Volgens de mij beschikbaar bestaande handboe-

Ongewoon gedrag van Wilde Eenden.

Foto: Mike Weston.

Bosuilkijken, Den Haag, 13 april 1986.
Foto: M.R. Weston.

ken legt de Bosuil normaal gesproken eieren in maart of begin april. Alleen bij het voorkomen van een overvloedig aantal prooidieren vindt het produceren van een legsel ook wel eens in februari plaats. De broedtijd bedraagt vier weken, waarna de jongen, hoewel nog niet vliegvlug, het nest kunnen verlaten na ongeveer drie weken. Gezien de staat van ontwikkeling van de jonge Bosuilen moet het legsel rond half februari geproduceerd zijn.

Dit laatste vind ik zeer opvallend. De temperatuur onder nul in februari van dit jaar zou op het eerste gezicht een sterke teruggang in het aantal beschikbare prooidieren voor de Bosuilen - woelmuizen, muizen, kleine vogels, kikkers en dergelijke - kunnen hebben betekend, maar toch begon de broedperiode ongewoon vroeg en werden niet minder dan drie jongen grootgebracht. Gezien het strenge weer zou ik op zijn minst hebben verwacht dat enkele van de jonge vogels zouden hebben gediend als voedsel voor de oudere kuikens.

Anderzijds valt het niet uit te sluiten dat deze op kleine vogels gespecialiseerde stadsbosuil juist garen gesponnen heeft bij de barre weersomstandigheden.

Een ander paar Bosuilen dat ik regelmatig waarnam slechts zes kilometer verderop, was eind maart nog niet met broeden begonnen.

■ Mike Weston, Johan van Oldenbarneveldtlaan 16, 2582 NP 's-Gravenhage.

Koninklijke onderscheiding voor Nederlandse vogelringer

Zover ons bekend is de eerste koninklijke onderscheiding voor het onbezoldigd ringen van vogels op 29 april 1988 uitgereikt aan de heer A. van der Leeden in de raadszaal door de burgemeester van Leerdam.

Wegens het zestig jaar lang, geheel belangeloos, vangen en ringen van in het wild levende vogels ten behoeve van het wetenschappelijke ringonderzoek in Nederland werd de heer Van der Leeden de eremedaille in zilver in de Orde van Oranje Nassau uitgereikt.

Nederlandse sterns in Senegal

In 'Natuurbehoud' 19 (3) : 68-69 wordt in verband met de Actie Griend nog eens gewezen op de gevaren die de sterns lopen aan de Westafrikaanse kusten, waar ze het grootste deel van het jaar verblijven. Bovendien blijven de onvolwassen vogels ten minste hun eerste zomer in deze streken. Uit terugmeldingen van geringde sterns was reeds jarenlang bekend dat ze door de bevolking langs de kusten werden gevangen. Dit vangen blijkt volgens een daarover rapport samengesteld door Peter L. Meininger en Greetje Y. Boerma, sinds mensenheugenis te geschieden. Vooral jongens tussen zeven en vijftien jaar bezondigen zich hieraan. Het jaarlijks aantal gevangen sterns in Senegal moet volgens de samenstellers van het rapport liggen tussen vele duizenden en enkele tienduizenden per jaar. Op veel plaatsen worden de sterns gedood en gegeten, soms ook werden ze alleen als 'sport' gevangen. Men stelt voor een in de Franse taal gestelde folder door de overheid te laten verspreiden onder alle lagere scholen.

De Internationale Raad voor Vogelbescherming (International Council for Bird Preservation - ICBP) is daarom in Senegal een sternbeschermingscampagne begonnen.

Van Hoytemakalender 1989

Voor wie de Van Hoytemakalender al kent behoeven wij niet te zeggen dat zij ook de laatste van de serie niet moeten missen. Het is een keuze geworden uit de beste bladen van de kalenders van 1915, 1916 en 1917, jaren van ziekte en overlijden van de kunstenaar. Dit maal betreft het allemaal vogels, waaronder Kieviten, Ooievaar, Scholekster, Knobbelzwaan, Goudfazant, Meerkoet, Merel, Kauwtje (met albino) en eenden. Een extra verrassing is bij de kalender ingesloten!

De prijs van de kalender is f 24,90 en ook verkrijgbaar bij de uitgever A. G. Schoonderbeek, Jordaan 40, 1251 PD Laren N.-H.

Uit een enquête onder de gebruikers is gebleken dat het merendeel voortzetting van de kalender in de toekomst op prijs zal stellen.

Bestuurlijke problematiek van de Waddenzee

Een door de Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee en de Landbouwuniversiteit van Wageningen samengestelde bundel artike-

len van een aantal deskundigen op juridisch en bestuurlijk gebied, die de verschillende aspecten van de bestuurlijke problematiek van de Waddenzee belichten.

In de artikelen wordt nagegaan wat eigenlijk de bedoeling was, wat er van terechtgekomen is en hoe het nu verder moet met het beleid ten aanzien van dit zo belangrijke natuurgebied.

H.J.L.

W. Brussaard, P.J.J. van Buuren, J.C. Coolsma, W. Derksen, Th.G. Drupsteen, H.B. Eenhoorn, F. Fleurke, C.F. Kleisterlee, C. Lambers, D.A. Lubach, T.M. Dinke & K. van der Zwiep: Bestuurlijke problematiek van de Waddenzee. 130 bladzijden, 1 kaartje (1988). Uitg. Kluwer b.v., Deventer. Prijs f 22,50 (voor leden van de Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee f 18,-). ISBN 90 268 17703.